Protopopul şi pedagogul mureşean Simeon Popescu (1848-1919). Un ultim omagiu adus de Liga Culturală prin savantul Nicolae Iorga şi preotul-profesor Gheorghe Cotenescu

RADU PETRESCU
Bucureşti

Abstract

The Protopope and Pedagogue Simeon Popescu (1848-1919). A Final Tribute Paid by Nicolae Iorga from The Cultural League and the Priest-Professor Gheorghe Cotenescu

Simeon Popescu, born in Râpa de Jos in 1848, was educated both in Romania, at Sibiu and Blaj, and also abroad, at Leipzig. He was a priest and teacher in Sibiu and later on in Bucharest.

He played an important part in the creation of the Cultural League (a league promoting the cultural unity of all Romanians) in Bucharest. Nevertheless, when he died, in 1919, this event was hardly mentioned by the newspapers of the time. An important exception was Nicolae Iorga, who published a brief, but pertinent, article in ***Neamul Românesc****. A very impressive article, praising the activity and personality of Simeon Popescu, was also written and published by Gheorghe Cotenescu.*

Keywords*: Simeon Popescu, Transylvania, The Cultural League, Nicolae Iorga, pedagogy, Gheorghe Cotenescu*

Prin compromisul din februarie 1867, Imperiul Austriac multinaţional se reformează şi se transformă într-un regim dualist, cunoscut şi sub numele de Imperiul Austro-Ungar (Imperiul cezaro-crăiesc). În dubla monarhie, Ungaria avea dreptul de autoguvernare, naţiunile germană şi maghiară erau dominante, iar drepturile politice, economice şi cultural-religioase ale celorlalte naţionalităţi se restrâng treptat. La sfârşitul secolului al XIX-lea, problemele cu care se confruntau pe toate planurile cele peste 3,5 milioane de români din Austro-Ungaria şi în special cei din Transilvania erau din ce în ce mai mari.

Ieşită victorioasă din războiul de independenţă, România regelui Carol I cunoaşte o dezvoltare fără precedent în istorie şi oferă o rază de speranţă ardelenilor. Mulţi intelectuali, dar şi tineri dornici de învăţătură şi de afirmare, trec Carpaţii şi acolo unde ajung nu-şi uită fraţii.

La îndemnul lui Ioan Slavici, Ioan Russu-Şirianu (nepot de soră al scriitorului) şi al unor importante personalităţi din ţară (Alexandru Orăscu, V. A. Urechia, Ionel Grădişteanu, Christu Negoescu, D. Marinescu-Bragadiru

BDD-A19474 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:40 UTC)

etc.), activa studenţime bucureşteană (printre care şi mulţi ardeleni) va discuta în şedinţe furtunoase ţinute în perioada octombrie-decembrie 1890 şi va reuşi să înfiinţeze Liga pentru Unitatea Culturală a Tuturor Românilor, asociaţie care va duce o bogată activitate culturală şi politică pentru întărirea unităţii românilor din România şi Transilvania.

Printre persoanele care au jucat un rol important în cadrul Ligii Culturale la sfârşitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX se numără şi protopresbiterul şi pedagogul mureşean Simeon Popescu, legat de scriitorul Ioan Slavici printr-o prietenie statornică.

Cercetând prin arhive şi periodice îngălbenite de trecerea nemiloasă a timpului, ca să însăilez o micromonografie dedicată vieţii şi activităţii bunicului meu, preotul-profesor muşcelean Gheorghe Cotenescu, nu mică mi-a fost mirarea să constat înalta preţuire şi respectul acestuia faţă de mureşeanul Simeon Popescu.

Verificând cu atenţie cam tot ce s-a scris în timp despre Simeon Popescu, mi-am dat seama că mărturia preotului Gh. Cotenescu nu este cunoscută.

Ca absolvent al Liceului „Gh. Lazăr" din Bucureşti, consider o datorie de onoare pentru mine ca mureşenii să beneficieze în premieră de această mărturie peste timp. Iar ei să ştie că numele profesorului de religie Simeon Popescu este trecut pe placa omagială închinată în 1933 de Comitetul Şcolar al liceului bucureştean.

Simeon Popescu, demn urmaş în spirit şi în faptă al mitropolitului Andrei Şaguna, a fost un cleric carismatic, un polemist de temut, un publicist cu mare dăruire şi un pedagog de mare valoare.

S-a născut la 6 august 1848 în Râpa de Jos (azi Vătava), la poalele Călimanilor, în familie de preot. Şcolit la Blaj şi Sibiu, este trimis de Andrei Şaguna la Leipzig, unde urmează simultan cursurile facultăţilor de teologie şi filosofie, obţinând doctoratul în 1877. Revine la Sibiu şi devine profesor la Institutul Teologic-Pedagogic Andreian (1878-1883), preot la vechea biserică Catedrală şi protopop al Sibiului (1883-1888). E perioada în care Sibiul devine centrul mişcării naţionale ardelene.

Fermitatea opiniilor şi respingerea oricăror compromisuri determină alegerea sa în repetate rânduri ca delegat la conferinţele naţionale române anuale. Membru important al tinerilor grupaţi în jurul ziarului ***Tribuna*** din Sibiu, intră rapid în conflict cu gruparea pasivistă din jurul avocatului Partenie

BDD-A19474 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:40 UTC)

Cosma, directorul Băncii „Albina," protejată de Mitropolitul Miron Romanul (cumnatul lui Partenie Cosma). Vizibil deranjat de acuzele ridicate pe linia colaborării sale accentuate cu autorităţile timpului în defavoarea românilor, Mitropolitul Miron manevrează Sf. Sinod, obţinând sancţionarea drastică şi alungarea lui din eparhie. Afectat profund, psihic şi material, acceptă imediat să contribuie la îmbunătăţirea activităţii tinerei Facultăţi de Teologie din Bucureşti, la îndemnul lui Titu Maiorescu, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice. Intervenţiile discrete ale Mitropolitului Miron Romanul se soldează şi aici cu scoaterea sa de la catedră, cu tot sprijinul lui Maiorescu, care îi va mulţumi. Alte instituţii culturale şi bisericeşti bucureştene se grăbesc să apeleze la serviciile sale: profesor de religie la Şcoala Normală de Institutori (1888-1900), la Seminarul Pedagogic Universitar (1899-1900) şi la Liceul „Gheorghe Lazăr" (1901-1918), corector al internatului Liceului „Sf. Sava" (1894-1895), director al Bibliotecii Centrale de Stat (1891-1894), preot-duhovnic la Azilul de fete „Elena Doamna" (din 1901 până la dispariţia sa fizică).

Se cunoaşte rolul decisiv al ardelenilor, studenţi şi nestudenţi, la înfiinţarea Ligii Culturale, dar nu se pune suficient accent pe includerea lui Simeon Popescu în cadrul primului comitet de conducere al celei mai importante organizaţii a societăţii civile româneşti din Vechiul Regat.

La 17 decembrie 1890, în prezenţa a 305 de membri cu drept de vot, a fost ales un comitet compus din 21 de persoane (11 studenţi şi 10 nestudenţi), condus de profesorul universitar Alexandru Orăscu (1817-1894), fostul rector al Universităţii Bucureşti.

Studenţii aleşi erau următorii (în ordine alfabetică): Constantin Cernescu, Mihail Dragomirescu, Petre Flor, Ion Lupulescu, Simeon Mehedinţi, George Murnu, Petre P. Negulescu, Petru I. Patriciu, Alexandru Tălăşescu, Alexandru Teodor şi Nicolae Vicol.

Lista membrilor nestudenţi includea personalităţi din diverse domenii de activitate, ardeleni şi regăţeni, respectiv: academicianul Vasile Maniu, profesorii Nicolae Barbu, Christu Negoescu, Alexandru Orăscu şi Simeon Popescu, deputaţii Ionel Grădişteanu şi Nicolae Ionescu, avocatul Grigore T. Brătianu, industriaşul Dumitru Marinescu-Bragadiru şi hotelierul Ion Mihalcea.

Ca membru de seamă al comunităţii ardelenilor din Bucureşti, ia parte la numeroase manifestări oficiale (de ex. este invitat la şedinţa solemnă a Academiei Române cu prilejul discursului de recepţie ţinut în 1900 de Episcopul Nicolae Popea al Caransebeşului; în numele comunităţii ardelenilor din Bucureşti, depune jerba de flori în 1901 la înmormântarea lui V. A. Urechia, preşedinte al Ligii Culturale; participă la ceremonia sfinţirii noii biserici Catedrale a Sibiului în 1906; ţine unul din discursurile de bun venit în

BDD-A19474 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:40 UTC)

onoarea primarului Vienei, Karl Lueger, sosit pentru a participa la deschiderea Expoziţiei Generale jubiliare din 1906 etc.).

Adorat de elevii şi studenţii săi, preţuit de cărturarul Nicolae Iorga, de eruditul arhimandrit Iuliu Scriban şi de vicarul patriarhal Veniamin Pocitan, Simeon Popescu se stinge din viaţă după o grea suferinţă la 11 februarie 1919, fiind înmormântat la Cimitirul Sf. Vineri din Bucureşti.

Primul şi singurul ziar care îşi informează publicul la rubrica ***Informaţiuni*** este ***Neamul Românesc*** din 15 februarie 1919 (stil nou): „*Se anunţă moartea preotului SIMEON POPESCU. Răposatul, fost profesor multă vreme la Sibiu şi mai apoi şi protopop, venise în ţară ca specialist în chestiile bisericeşti şi a ocupat aici multe şi însemnate funcţii, amestecându-se şi în pasionantele discuţii privitoare la afacerea Ghenadie* [caterisirea Mitropolitului primat Ghenadie Petrescu în 1896, acţiune cu substrat politic - n.a.]. *Foarte înalt şi slab, cu o siluetă vulturească, era un om care se impunea şi prin înfăţişare.*"

Cunoscându-l foarte bine ca student naţionalist şi funcţionar în cadrul centralei Ligii Culturale din Bucureşti, preotul-profesor Gh. Cotenescu, aflat la Sibiu în calitate de confesor militar remobilizat în campania de dezrobire a Ardealului, îi aduce un ultim omagiu în ziarul ***Patria*** din 5 martie 1919 (stil nou), deplângând ignorarea tristului eveniment atât de presă, cât şi de autorităţile de resort.

Prezint în continuare, in extenso, articolul scris de preotul-profesor Gh. Cotenescu, izbitor de actual şi după atâţia ani de când a văzut lumina tiparului.

„Moartea protopresbiterului Simeon Popescu

Zilele trecut s-a stins, ca lumina pe sfârşite a unei candele, profesorul de religie de la Liceul Lazăr din Bucureşti, protopresbiterul Simeon Popescu.

Moartea lui ar fi fost ignorată cu desăvârşire, dacă n-am aminti faptul că d. Nicolae Iorga, în Neamul Românesc, a scris duioase rânduri, scurte, despre personalitatea acestui vrednic român şi preot.

La urma urmei, ce l-ar fi interesat pe gazetarul român din Bucureşti asemenea dispariţie odată ce defunctul n-a fost stâlp de club [club de partid politic - n.a.] *ori „om al zilei" - expresie curentă de care se învrednicesc toţi cari s-au cocoţat ca să însemneze ceva… Încă o menţiune şi recunoscătoare a faptului că trăim într-o vreme de scepticism şi obscurantism, când stomacul este Eul - Axa împrejurul căreia se învârtesc cele mai vulgare interese !*

De regretat această omisiune, ales că defunctul n-a fost un orice profesor de religie, ci un ales învăţat, precizând în scrisul său, în forme lapidare, credinţele şi convingerile sale.

BDD-A19474 © 2011 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:40 UTC)

Titlurile şi ocupaţiile publice pe cari le-a avut Simeon Popescu în viaţa sa au fost expresia muncii şi cinstei. Peste tot şi-a împlinit datoria cu sfinţenie.

A fost un polemist de temut şi, fără a jigni separatismul confesional existent între Români, n-a iubit intenţiile de pescuit în apă tulbure ale Romano-catolicilor.

Aud că înmormântarea a avut-o, urmat fiind de către elevii Liceului şi numai de către 2-3 profesori…

Cred că autorităţile şcolare trebuiau să-i cinstească memoria într-o formă mai solemnă bine însemnat, acestea pentru veşnica sa amintire.

Preot Gh. I. Cotenescu"

Într-o lume bulversată de răsturnarea valorilor tradiţionale, este vitală identificarea şi preţuirea oamenilor valoroşi care pot servi generaţiilor tinere ca modele veritabile şi trainice.

Iar pentru că Biserica şi Şcoala au colaborat, colaborează şi vor colabora în permanenţă pe linia consolidării educaţiei morale a tineretului, protopresbiterul şi dascălul Simeon Popescu reprezintă un model demn de urmat prin cele două laturi semnificative ale personalităţii sale.

Anexă. Scurtă biografie a preotului-profesor Gh. Cotenescu

Cotenescu, I. Gheorghe (n. 1886, Izvoarele, Dâmboviţa - 1965, Câmpulung Muşcel).

Preot, psalt, compozitor, profesor, publicist, militant politic. Stabilit în Muşcel din 1912.

Seminarul Central, Bucureşti (1905), Facultatea de Teologie, Bucureşti (1910), Conservatorul de Muzică, Bucureşti (1912). Animator cultural în cadrul concertelor şi şezătorilor societăţilor studenţeşti, ale coralelor *Carmen* şi *Hora* şi ale Ligii Culturale (Bucureşti, Craiova, Turnu-Severin, Constanţa, Iaşi, Cernăuţi, Chişinău, Cetatea-Albă, Vălenii de Munte, Câmpulung-Muşcel). Preot: parohiile Conţeşti (1912 - 1913) şi Stoeneşti, ambele în judeţul Muşcel (1913-1965). Econom-stavrofor, cu dreptul de a purta pe viaţă brâu roşu şi cruce patriarhală. Confesor militar în spitale de evacuare a răniţilor şi în Regimentul 9 Vânători (1916 - 1919). Căpitan în rezervă, decorat cu ordinul militar „Coroana României." Activitate didactică, învăţător Stoeneşti (1919-1922), profesor secundar de muzică (1922 - 1940), seminariile: Câmpulung, Curtea de Argeş, Cernica-Ilfov (printre elevii pe care i-a format: Patriarhii Justin Moisescu şi Teoctist Arăpaşu). Compoziţii cu tematică religioasă. Membru al Ligii Culturale (secţiile Bucureşti şi Câmpulung-Muşcel). Membru

BDD-A19474 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:40 UTC)

fondator, Partidul Naţionalist - Democrat (1910), preşedinte organizaţia Muşcel (1922 - 1924). Deputat guvernamental de Muşcel în Parlamentul României din partea Uniunii Naţionale (1931 -1932). Preşedinte: Asociaţia Preoţilor Musceleni (2 mandate); cooperative şi obşti forestiere, Stoeneşti. Vicepreşedinte: Cămin Cultural Stoeneşti. Conferenţiar, Universitatea de vară „N. Iorga" Vălenii de Munte, Prahova (1931 - 1943). Primul secretar al Asociaţiei Cântăreţilor Bisericeşti din România (1910-1912). Primul redactor-şef al revistei Asociaţiei, ***Cultura***. Publicist, cu articole în: ***Curentul***, ***Neamul Românesc***, ***Patria***, ***Universul***, ***Vremea nouă***, ***Cultura*** şi în presa muşceleană. Susţinător pe partea logistică a grupării anticomuniste Haiducii Muscelului (col. Gh. Arsenescu), deţinut politic (1949 - 1950). Ctitor principal, cu tablou votiv, al Bisericii Stoeneşti, Muşcel (realizată prin subscripţie publică, 1919-1939).

BDD-A19474 © 2011 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:11:40 UTC)